

## Аналітична довідка

### “Ринок поводження з побутовими відходами”

В Україні функціонує 460 міст, близько 500 районів, 885 селищ міського типу і 28388 сіл, органи місцевого самоврядування яких повністю відповідають за організацію надання послуг з поводження із твердими побутовими відходами.

Обсяги утворення твердих побутових відходів в Україні у 2016 році становили 49 млн куб. метрів, або близько 11 млн тонн (без урахування тимчасово окупованих територій, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя). Незважаючи на те, що протягом останніх 20 років чисельність населення України постійно скорочується, обсяги утворення побутових відходів збільшуються. Показник утворення відходів в Україні в середньому становить 250-300 кілограмів на рік на людину і має тенденцію до зростання.

Проблема відходів в Україні вирізняється особливою масштабністю і значимістю як внаслідок домінування в національній економіці ресурсоемних багатовідходних технологій, так і через відсутність протягом тривалого часу адекватного реагування на її виклики. Значні масштаби ресурсокористування та енергетично-сировинна спеціалізація національної економіки разом із застарілою технологічною базою визначали і надалі визначають високі показники утворення та нагромадження відходів.

Високий рівень утворення відходів та низькі показники їх використання як вторинної сировини призвели до того, що в Україні щороку в промисловості та комунальному секторі нагромаджуються значні обсяги твердих відходів, з яких лише незначна частина застосовується як вторинні матеріальні ресурси, решта потрапляють на звалища.

Відмінність ситуації, що склалася з відходами в Україні, порівняно з іншими розвинутими країнами полягає у великих обсягах утворення відходів та у відсутності інфраструктури поводження з ними. Домінуючим способом поводження з побутовими відходами залишається їх вивезення та захоронення на полігонах та сміттєзвалищах. У 2016 році лише 5,8 відсотка утворених побутових відходів перероблено, в тому числі 2,71 відсотка (1,3 млн куб. метрів) - утилізовано (спалено), 3,09 відсотка (1,53 млн куб. метрів) - спрямовано на інші сміттєпереробні комплекси та близько 0,003 відсотка (2000 куб. метрів) - компостовано. Решту (близько 94 відсотків) розміщено на полігонах та сміттєзвалищах, яких, станом на 2016 рік, в Україні налічувалося 5470 одиниць, з них 305 (5,6 відсотка) перевантажені, а 1646 одиниць (30 відсотків) не відповідають нормам екологічної безпеки.

Неналежним чином проводиться робота з паспортизації та рекультивації сміттєзвалищ. З 1622 сміттєзвалищ, які потребують паспортизації, у 2016 році фактично паспортизовано 383 од. (потребує паспортизації 23 % сміттєзвалищ від їх загальної кількості). Найбільша кількість полігонів, які потребують паспортизації, у Дніпропетровській області – 66% від загальної кількості полігонів в області та Запорізькій області – 63 %. З 516 сміттєзвалищ, які потребують рекультивації, фактично рекультивовано 86 од. (8% потребує рекультивації). Найбільша кількість



**FORBIZ**  
Створення кращого  
бізнес-середовища



ОФІС ЕФЕКТИВНОГО  
РЕГУЛЮВАННЯ  
info@brdo.com.ua, office@brdo.com.ua  
+38 (044) 332 49 12, +38 (094) 832 49 12  
Київ, вул. Хорива, 55-К  
www.brdo.com.ua

полігонів, які потребують рекультивації, у Закарпатській області – 66 % від загальної кількості полігонів в області.

Потреба у будівництві нових полігонів складає понад 464 одиниці. Найбільша потреба у будівництві нових полігонів у Дніпропетровській області – 49 одиниць, у Запорізькій та Київській областях – 42 одиниці.

Станом на 1.09.2016 р. на 51 полігонах України запроваджено системи збирання фільтрату, в т. ч. на 27 полігонах – система знезараження фільтрату. На 8 полігонах влаштовано систему вилучення біогазу, у т. ч.: на 3 полігонах біогаз факельно спалюється на 5 – експлуатуються когенераційні установки.

Через неналежну системи поводження з твердими побутовими відходами в населених пунктах, як правило у приватному секторі, щорічно виявляється близько 29 тис. несанкціонованих звалищ, що займають площу 1,3 тис. га, з них ліквідовано у 2016 році майже 28,9 тис несанкціонованих звалищ площею 1,2 тис. га.

Понад 78% населення України охоплено послугами з вивезення побутових відходів. Найгірший показник охоплення населення послугами з вивезення побутових відходів у Волинській та Луганській областях, який складає 61%. В 575 населених пунктах впроваджено роздільне збирання побутових відходів, працюють 22 сміттесортувальних ліній, 1 сміттєспалювальний завод і 3 сміттєспалювальні установки. Чисельність працюючих у сфері поводження з побутовими відходами складає майже 16 тис. осіб. Загальна кількість спеціально обладнаних транспортних засобів складає майже 3,5 тис. одиниць. Середній показник зношеності спецавтотранспорту у 2016 році складає 66%. Найменший відсоток зношеності сміттєвезів у Полтавській та Хмельницькій областях (45%).

Середній тариф на поводження з побутовими відходами в країні становить близько 64,8 грн./м<sup>3</sup>, у тому числі за захоронення – 19,64 грн./м<sup>3</sup>. Середній тариф на поводження з побутовими відходами для населення становить понад 54 грн./м<sup>3</sup>, у т. ч. за захоронення – понад 16 грн./м<sup>3</sup>. За експертними оцінками обсяг реалізацій послуг з вивезення побутових відходів у 2016 році складає понад 2 млрд. грн. Обсяг сплачених послуг складає понад 1,97 млрд. грн. (95% від наданих послуг). Сума пільг населенню у наданні послуг з вивезення побутових відходів за розрахунками підприємств склала 59,8 млн. грн., а фактично відшкодовано 55,5 млн. грн. (93%). На дотаційне фінансування розвитку та утримання санітарної очистки у 2016 році було виділено понад 444 млн. гривень. Найбільші обсяги фінансування сфери поводження з побутовими відходами відмічено у Харківській області (понад 148 млн. грн.) та Донецькій області (50 млн. грн.). Кредиторська заборгованість у сфері поводження з побутовими відходами в 2016 році складає 430 млн. грн., з них з оплати праці понад 11 млн. грн. Найбільша кредиторська заборгованість з оплати праці у Донецькій області та м. Києві. Дебіторська заборгованість у 2016 році складає майже 594 млн. грн., з них заборгованість населення майже 488 млн. грн., бюджетних організацій – 26 млн. грн.

Основними чинниками, що сприяють такому стану сфери поводження з побутовими відходами є:

- відсутність донедавна стратегічного бачення управління відходами в Україні;



**FORBIZ**  
Створення кращого  
бізнес-середовища



**ОФІС ЕФЕКТИВНОГО  
РЕГУЛЮВАННЯ**  
info@brdo.com.ua, office@brdo.com.ua  
+38 (044) 332 49 12, +38 (094) 832 49 12  
Київ, вул. Хорива, 55-К  
www.brdo.com.ua

- відсутність Національного та регіональних планів управління відходами;
- неефективність впроваджених економічних інструментів у сфері поводження з відходами;
- нерегульованість на законодавчому рівні положень щодо встановлення тарифів та оплати послуг у сфері поводження з побутовими відходами і невиконання місцевою владою вимог, визначених Законами України «Про житлово-комунальні послуги» та «Про відходи» в частині недостатнього фінансування розвитку і утримання об'єктів галузі, встановлення економічно — обґрунтованих тарифів, норм надання послуг з вивезення побутових відходів та організації належного контролю за перевезенням побутових відходів і використанням полігонів та сміттєзвалищ. В той же час, органи місцевого самоврядування не поспішають, а іноді і зволікають з впровадженням сучасних методів та технологій поводження з побутовими відходами;
- неналежний рівень використання відходів як вторинної сировини внаслідок недосконалості організаційно-економічних засад залучення їх у виробництво;
- недостатній рівень контролю або відсутність належної системи поводження з побутовими відходами сприяє утворенню несанкціонованих сміттєзвалищ.